

Redactor: Elena Marinescu

Coperta: Mona Velciov

Traducerea a fost făcută după originalul în limba bulgară: Arhimandrit Serafim Alexiev, *Molitvata na Sv. Efrem Sirin v svetlinata na svetooteckesko nraoucenie - Ceast I, Ceast II*, Editura „Sf. Apostol și Evanghelist Luca”, Sofia, 2003.

© Editura Sophia pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SERAFIM ALEXIEV, ARHIMANDRIT

Izbăvirea de păcate: tâlcuire la Rugăciunea Sfântului Efrem Sirul / arhimandrit Serafim Alexiev; trad. din limba bulgară: Gheorghită Ciocoi. - București: Editura Sophia, 2008

ISBN 978-973-136-098-0

I. Ciocoi, Gheorghită (trad.)

241.4

Rugăciunea Sfântului Efrem Sirul, care se citește în perioada Postului cel Mare, este un model clasic de deschidere smerită a sufletului înaintea Domnului și de înțeleaptă vădire a celor mai importante lucruri, pentru care creștinul ortodox trebuie să se roage întotdeauna, dar mai cu seamă în vremea rânduită pentru curățirea lui duhovnicească și pentru îmbogățirea sa morală. Bazată pe simetrie, aceasta glăsuiește în limbaj bisericesc astfel:

Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire și al grăirii în deșert nu mi-l da mie;

Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei dăruiește-l mie, slugii Tale.

Așa, Doamne, Împărate, dăruiește-mi ca să-mi văd greșalele mele și să nu osân-

*desc pe fratele meu, că binecuvântat ești
în vecii vecilor. Amin!*

În această rugăciune sunt sublinia-
te limpede patru părți:

- 1) adresarea;
- 2) rugăciunea de izbăvire din une-
le păcate de temelie;
- 3) rugăciunea de dobândire a celor
mai importante virtuți;
- 4) cererea specială de a ne obișnui a
ne vedea propriile noastre păcate și de
a ne dezobișnui de păcatul osândirii.

CAPITOLUL 1

„Doamne și Stăpânul vieții mele...”

In numele tuturor credincioșilor, Sfântul Efrem mărturisește mai întâi un adevăr fundamental, atins prin credință – adevărul că nu noi suntem stăpâni ai propriei noastre vieți, chiar dacă ni se întâmplă să dispunem de noi înșine. Altul este Acela Care ne stăpânește. Acesta este Ziditorul nostru. El ne-a zidit pentru Sine Însuși, ca *să-I slujim în sfințenie și în dreptate* (Luca 1, 75) și împreună cu îngerii să-L preaslăvim. Desigur, acest fapt nu înseamnă că lui Dumnezeu Îi este de trebuință preaslăvirea noastră (vezi Fapte 17, 25). Aceasta ne este de folos nouă, căci atunci când Îl preaslăvim pe Dumnezeu, noi, de fapt, ne umplem de har, de mulțumire, de uimire înaintea măreției Lui de nepătruns și de cele mai înalte sfinte simțăminte care ne conduc la fericire.

Noi suntem neamul lui Dumnezeu (Fapte 17, 29). De aici rezultă că, înda-

tă ce ne-am învrednicit de o asemenea preaînaltă înrudire cu Dumnezeu, datorii suntem să punem în armonie purtarea noastră cu dumnezeieștile porunci, în așa măsură ca această cumpanire să coincidă pe deplin cu glasul conștiinței noastre și cu satisfacerea năzuințelor noastre duhovnicești, înțelese în chip limpede. Căci inimile noastre sunt legate trainic cu Ziditorul nostru. Chiar și legătura dintre tată și fiu nu este într-atât de profundă precum legătura dintre Părintele Ceresc și sufletul omenesc. Neascultarea învățăturilor și poruncilor Tatălui nostru Ceresc a adus, aduce și va aduce și pe viitor toate răutățile de pe pământ.

Dacă primim acest adevăr de credință – că Dumnezeu este Stăpânul vieții omului –, trebuie să tragem și concluzia necesară. Iar aceasta este că omul creat de Dumnezeu este dator să-I slujească Lui, să-I fie Lui rob ascultător. Acest fapt este firesc. Odată ce Se numește „Stăpân”, rezultă de la sine că Acest Stăpân trebuie să aibă slugile Sale; altfel ce fel de stăpân va fi? Asemenea slugi ale Domnului sunt cei mai buni oameni din istoria omenirii. În *Psaltire*, dreptii adesea au fost numiți *robi ai Domnului*, adică „robi ai

lui Dumnezeu”, după cum se spune în limbajul curent (vezi Psalmul 112, 1; Psalmul 134, 1 ș. a.).

Unii se vor încrunta, auzind că Dumnezeu este „Stăpân de robi”, iar oamenii – un fel de raia a Domnului. Ei vor începe să judece în duhul umanismului contemporan și al emancipării populare: „Acest fapt este înjositor pentru om! Este sub demnitatea omenească să fii rob al cuiva!”

Trebuie să explicăm însă că aici este vorba nu despre robie în sens obișnuit, nu despre asuprire socială, ci de cu totul altceva, total opus, de ceva deosebit de înalt, de un scop către atingerea căruia au năzuit sincer și năzuiesc sufletele cele mai deosebite. Aici este vorba nu despre robirea ta silnică, ci despre supunerea ta de bunăvoie Aceluia Care te-a zidit liber și dorește ca de bună voie să-I slujești Lui, spre a te slobozi de robirea răului, către care înclină firea ta căzută în păcat, și de a te întări în libertatea ta, căci fără ea nu poți să te faci părtaș bucuriei care ți-a fost pregătită ție de către Domnul tău (vezi Matei 25, 21). Domnul este Stăpânul tău nu în înțelesul silnic al cuvântului, iar tu ești stăpânirea lui Dumnezeu (I Corinteni 3, 9; vezi și 6,

este rob fără de nădejde al păcatelor lui. Doar robii lui Dumnezeu ajung la slobozirea de păcat, după cuvintele Sfântului Apostol Pavel: *Dar acum, izbăviți fiind de păcat și robi făcându-vă lui Dumnezeu, aveți roada voastră spre sfințire, iar sfârșitul, viața veșnică* (Romani 6, 22).

Să fii rob al lui Dumnezeu este prin urmare nu o umilință, ci o mare cinste, chiar una de neînchipuit! Să fii rob al lui Dumnezeu, aceasta înseamnă să te deprinzi cu înțelepciunea duhovnicească și cu viețuirea după dreptate. Nesupunerea față de Dumnezeu este mândrie, care îndepărtează de Ziditor și aduce pagubă. Ascultarea de Dumnezeu însă și slujirea Lui este smerenie, care înalță pe om și-l aseamănă cu Dumnezeu-Omul, Care S-a smerit pe Sine de la înălțimea de Fiu al lui Dumnezeu până la treapta de Fiu al Omului (vezi Filipeni 2, 7-8), spre a putea să devii tu din fiu al păcatului – fiu al lui Dumnezeu după har. A sluji Domnului cu dăruire plină de credințioșie, aceasta înseamnă să te umpli întru totul de lumină, și prin ascultarea ta să dobândești cerească evlavie, ocrotire îngerească și neconținută Lui veghere plină de iubire asupra ta.

Ziditorul nu este asemenea stăpânilor pământești, care își folosesc slujile lor în scopuri egoiste. Când ni se sugerează să-I slujim Lui întru frică (vezi Psalmul 2, 11), Dumnezeu urmărește să ne înalțe și să ne facă prin ascultarea noastră meșteri ai virtuții, iscusiți în lupta cu păcatul, stăpâni asupra patimilor noastre, stăpânitori ai duhului, miniștri pe tărâmul binefacerii și domnitori întru Împărăția cea cerească.

Ce mărire îi așteaptă pe robii lui Dumnezeu se vede din Sfânta Scriptură și din viețile sfinților. Dreptul Avraam s-a numit pe sine *pulbere și cenușă* (Facerea 18, 27), iar pentru această smerenie a sa a fost învrednicit de a fi numit *prieten al lui Dumnezeu* (Iacov 2, 23). De la rob al lui Dumnezeu, Moise se ridică până la vrednicia de legiuitor al poporului ales și până la treapta de cel mai mare proroc al Celui Preaînalt. Prin arătarea lui la Schimbarea la Față a Domnului de pe Tabor, ni se arată cu ce slavă l-a învrednicit pe el Dumnezeu întru Împărăția cea cerească. Mulțime de sfinți din epoca nou-testamentară cu smerenie s-au numit pe sine robi nevrednici ai lui Dumnezeu, și încă de pe pământ au

ar să fii mai întâi eficace, lovindu-te de dificultatea întrenează refuzul oricărei idolatrii în situația în care inevitabil, să ții seama de ea.

exitatea filozofică și antropologică a problemei a debaterii o violență atât fizică, cât și simbolică de s-au putut sustrage întotdeauna nici cei interesați perioadă. Încă se mai ia poziție pro sau contra icono- n măsura în care iconofilii au triumfat, lipsindu-ne ocumentele care ne-ar fi lămurit asupra adversarilor nța cercetătorului ar fi să privilegieze pe cel pe care ui triumf l-a lezat cel mai mult. Trebuie reconstituită uri o gândire care ne-a parvenit doar sub o formă de- și caricaturală. Un astfel de demers este o necesitate ifică, cât și morală. Dar, odată recunoscute și stabili- ceste, reflecția se desfășoară pe un cu totul alt teren al polemicii primare: cel al punerii față în față a două e gândire care nu pot fi înțelese unul fără celălalt și *contradicție ține de natura imaginii înseși*. Imaginea și află în centrul oricărei meditații asupra simbolului și , precum și asupra relației lor cu problematica ființei ei, a vederii și credinței, a forței și puterii... Când un i un patriarh se înfruntă și vor, rînd pe rînd, să ne că această înfruntare este de aceeași natură cu lup- iva Demonului, nu putem decât să cercetăm pentru n se construiesc, de-a lungul istoriei, reprezentările și ale damnării și în ce mod imaginea a devenit pia- ulară a incorporărilor și a excomunicărilor, ambele nd pe cât de pasionate, pe atât de pasionante. Icono- antrenat în siajul adeziunilor violente, dar, cu toa- , vocea iconoclasmului nu a amuțit niciodată. Cât olatria de toți condamnată la unison, ea continuă să și să propună întruchipări dintre cele mai seducătoa- ei noastre de a adora și de a distruge.

Introducere

Criza iconoclasmului în Bizanț a fost în mod esențial o criză politică constantinopolitană, adică o criză a temeiurilor simbolice ale autorității. Criza a vizat concepția însăși a puterii la nivelul instanțelor ierarhice celor mai înalte. S-ar putea spune, pentru mai multă precizie, că această criză este icono- mică, cu condiția de a da cuvântului „iconomie” sensul pe care îl avea atunci în Bizanț, ceea ce va constitui obiectul primei părți a acestui studiu. Analiza noastră își ia, deci, sarcina de a arăta în ce mod și în ce sens dezbaterea dintre iconoduli și iconoclaști s-a concentrat în jurul unor anumite cuvinte cheie. Metoda adoptată constă în sesizarea articulației interne a unei constelații lexicale care alcătuiește armătura fermă a dezbaterii, prin intermediul textelor care apără icoanele și-i resping pe cei care le atacă. Criza va fi analizată pornind de la polemică, de la jocul întrebărilor și răspunsurilor formulate atunci în câteva texte și îndeosebi în *Antireticele* lui Nichifor. Aceste întrebări se referă, pe versantul speculativ, la relație, la *mimesis*, la trăsătură, la vocea imaginală, la transfigurarea formei; pe versantul politic, la pedagogie, la strategie și la împrărierea unui teritoriu. Acești doi versanți definesc câmpul de operare a conceptului de iconomie atunci când se aplică la imagine și la icoană. Căci aceasta este ambivalența problemei ridicate de termenii *eikon* și *oikonomia*: problema imaginii naturale și destinul imaginii artificiale.

Pare de la sine înțeles ca în studierea unei crize desemna- te sub numele de „criză a iconoclasmului” icoana să fie privi- legiată. Dar bunul simț pare uneori vulgar celor prea savanți. Astfel, constatând că o dezbatere dogmatică, de natură mai